

*Міністерство освіти і науки України
Льотна академія Національного авіаційного університету (м. Кропивницький, Україна)
Національний авіаційний університет (м. Київ, Україна)
Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна)
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (м. Харків, Україна)
Національний центр «Мала академія наук України» (м. Київ, Україна)
Білоруська державна академія авіації (м. Мінськ, Республіка Білорусь)
Сумський національний аграрний університет (м. Суми, Україна)
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна)
Університет державної фіскальної служби України (м. Ірпінь, Україна)
Академічна школа засобів комунікації та мультимедіа, університет Аріель (м. Аріель, Ізраїль)
Університет Норд (м. Буде, Норвегія)
Компанія «Safeus Drone» (Республіка Корея)
Технічний університет (м. Софія, Болгарія)*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Кропивницький, 27–28 травня 2020 року)

Київ
Національний центр
«Мала академія наук України»
2020

■ ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО ПРАВА ЯК ІНСТИТУТУ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Михайлов Олександр Васильович,

професор кафедри права та правового
регулювання авіаційної діяльності
Льотної академії

Національного авіаційного університету,
кандидат педагогічних наук, доцент

Коваленко Тетяна Володимирівна,

викладач першої категорії,
голова циклової комісії правових дисциплін
ВНЗ «Кіровоградський кооперативний коледж
економіки і права ім. М.П. Сая»

koopkepsay@gmail.com

Податкове право є одним з інститутів фінансового права України. Його становлення і розвиток пов'язані з відновленням української державності, відмовою від адміністративно-планової економіки та поширенням приватної власності. Саме перехід до ринкової економіки, розширення сфери приватної власності як основоположного механізму її функціонування стали основою побудови податкової системи України. Водночас цей процес не можна вважати завершеним, оскільки податкове право є однією з найдинамічніших галузей законодавства, для якого характерна підвищена складність, суперечливість, наявність прогалин і невизначеності, нечітких формулювань [2, с. 8].

Дослідженням податкового права у вітчизняній юридичній науці займаються науковці: І. Бабін, Ю. Бисага, Л. Вакарюк, Я. Грєца, М. Кучерявенко, П. Пацурківський, Н. Пришва, М. Сідак, Є. Хорошаєв, В. Ярема та ін. Однак, незважаючи на достатню кількість праць, які проаналізовано в процесі нашого дослідження, питання виокремлення податкового права у системі права України, як інституту (підгалузі) фінансового права, науки і навчальної дисципліни, потребує подальшого опрацювання.

Термін «податкове право» широко вживається як у практичній діяльності, так і в науковій, навчальній юридичній літературі, тож може розглядатися і тлумачитися з різним значенням:

1. Податкове право як частина галузі (підгалузь) права, на якій базується податкове право як наукове знання, оскільки вони вивчають норми й інститути конкретної галузі (підгалузі) права, і податкове право як навчальна дисципліна.

2. Податкове право як галузь юридичної науки (система категорій, суджень і висновків про податково-правові відносини) — наука податкового права — система знань про норми відповідної галузі права, теорії, практики, про порядок, форми і способи застосування норм тієї чи іншої галузі права. Як галузь науки податкове право вивчає суспільні проблеми і процеси, які виникають при регулюванні податкових правовідносин. Інтенсивні дослідження податкової науки створюють теорію податкового права, наукові розроблення й рекомендації, які дають підстави для підготовки і прийняття економічно обґрунтованих податкових законів.

3. Податкове право як навчальна дисципліна є системою відомостей, знань й інформації про основні положення податкового права. Воно може відрізнитися від податкового права як галузі, оскільки містить більший обсяг інформації. Адже в межах навчальної дисципліни розглядаються такі питання, як предмет, метод податкового права, історія податкового законодавства, різні теоретичні проблеми.

Зростаюча роль податкового права свідчить про активніше використання податків як джерела наповнення публічних грошових фондів, що підтверджує важливість наукового осмислення удосконалення податкового законодавства, доктринального аналізу досвіду формування і функціонування системи податків та зборів в умовах ринкових відносин [4, с. 137, 138].

Податкове право, яке раніше всі без винятку вчені сприймали лише як фінансово-правовий інститут, зараз окремі науковці розглядають вже як підгалузь фінансового права або самостійну галузь права [6, с. 53].

Однак серед українських науковців продовжує переважати думка, що податкове право — це окремий (складний) фінансово-правовий інститут, який:

— є відокремленим комплексом юридичних норм, що забезпечують цілісне регулювання різновиду відносин, пов'язаних

з надходженням до бюджетів податків і зборів (податкове право є відносно самостійним сектором фінансового права і посідає автономне положення щодо інших інститутів цієї галузі) [5, с. 110];

— регулює основи дохідної частини бюджетів. Складний зміст податкового права зумовлює певну ієрархічну структуру, яка охоплює самостійні базові інститути оподаткування (інститут оподаткування фізичних осіб; інститут місцевих податків і зборів; інститут податкової відповідальності й ін.) [3, с. 501];

— є сукупністю правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначають вичерпний перелік податків і зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків і зборів, їх права і обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства [7, с. 14];

— регулює владні відносини щодо установа, введення і справляння податків та зборів, а також відносини, що виникають у процесі податкового контролю, оскарження актів податкових органів, дій (бездіяльності) їх посадових осіб і притягнення до відповідальності за здійснення податкового правопорушення [2, с. 27];

— регулює суспільні відносини, що складаються з приводу установа, введення, сплати податків, інших платежів податкового характеру, а також застосування до платників механізму примусу [6, с. 55, 56].

Розвиток податкового законодавства, важливість цієї сфери державної діяльності спричинили те, що на сьогодні можна стверджувати про існування податкового права не тільки як системи правових норм, але і як юридичної науки й навчальної дисципліни [1].

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо, що між податковим правом — складним інститутом (підгалуззю) фінансового права і наукою податкового права існує не лише взаємозв'язок, а й взаємодія. Тому з'ясування суті науки податкового права має також практичне значення. Своїми теоретичними дослідженнями наука податкового права допомагає юридичній практиці точніше з'ясувати і застосовувати норми податкового права.

Наука податкового права, як складова правової науки, є системою наукових поглядів, знань, теоретичних положень і висновків про податкове право.

Наука податкового права України покликана також розвивати національне податкове законодавство завдяки розробленню і прийняттю в установленому порядку відповідних нормативно-правових актів, а також щорічних планів дій реалізації вищезгаданої стратегії, моніторингу стану їх виконання.

Вважаємо, що податкове право як складова юридичної науки — це сукупність знань про закономірності функціонування й правового регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері справляння податків, зборів, інших платежів податкового характеру, яка вивчає зміст і форму цього регулювання податкових відносин в їх становленні, розвитку та дії, формуючи здобуті знання у вигляді взаємопов'язаних і узгоджених понять, суджень, висновків, поглядів, концепцій, теорій податково-правових категорій та податково-правових норм, розвиваючи їх і удосконалюючи податкове законодавство створенням рекомендацій і пропозицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13, № 15–16, № 17. С. 112.
2. Бабін І. І. Податкове право України : навч. посіб. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. 504 с.
3. Кучерявенко М. П. Право податкове. Фінанси. Бюджет. Податки : національна та міжнародна термінологія : у 3 т. / за ред. Т. І. Єфименко, А. І. Мярковського ; ДННУ «Акад. фін. Управління». Вид. 2-ге, перероб. й доп. Київ : ДННУ «Акад. фін. Управління», 2013. Т. 3. 2013. 672 с.
4. Пацурківський П. С., Бабін І. І. Актуальне дослідження в науці податкового права. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 636. 2012. С. 137–138.
5. Податкове право : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., заслуженого юриста України В. Л. Ортинського. Львів : ННПП НУ «ЛП», 2014. 708 с.
6. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 368 с.
7. Податкове право : навч. посіб. / Я. В. Греца, В. І. Ярема, Ю. М. Бисага, М. В. Сідак. Київ : Знання, 2012. 389 с.